

Lagrådsremiss

Återställande av bestämmelse i lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 1 oktober 2015

Peter Hultqvist

Maria Hedegård
(Försvarsdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I denna lagrådsremiss föreslås att 7 § 3 lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet ska ändras. Av bestämmelsen ska det framgå att förstöringsskyldigheten för uppgifter som inhämtats med stöd av lagen avser uppgifter i sådana meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare vilka skyddas i 27 kap. 22 § första stycket rättegångsbalken. På så vis återställs bestämmelsen till att ha den innebörd som den hade innan 27 kap. 22 § rättegångsbalken ändrades den 1 januari 2015.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 maj 2016.

Innehållsförteckning

1	Beslut	3
2	Lagtext	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Ett återställande ska ske i lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet	5
5	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	9
6	Ekonomiska konsekvenser av förslaget	9
7	Författningskommentar	9
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Återställande av bestämmelse i lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet	10
Bilaga 2	Promemorians lagförslag	11
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	12

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Upptagning eller uppteckning av uppgifter som inhämtats enligt denna lag ska omgående förstöras om innehållet

1. berör en viss fysisk person och har bedömts sakna betydelse för verksamhet som avses i 1 §,

2. avser uppgifter för vilka tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen, eller som omfattas av efterforskningsförbudet i 3 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen,

3. omfattar uppgifter i meddelanden som avses i 27 kap. 22 § rättegångsbalken, eller

3. omfattar uppgifter i sådana meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare vilka skyddas enligt 27 kap. 22 § första stycket rättegångsbalken, eller

4. avser uppgifter lämnade under bikt eller enskild själavård, såvida det inte finns synnerliga skäl att behandla uppgifterna för syften som anges i 1 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2016.

¹ Senaste lydelse 2009:967.

3 Ärendet och dess beredning

Den 1 januari 2015 trädde vissa ändringar i rättegångsbalken i kraft. En ändring i 27 kap. 22 § rättegångsbalken innebar att förbudet mot att avlyssna vissa samtal vid användandet av hemliga tvångsmedel mot allvarlig eller samhällsfarlig brottslighet utvidgades (prop. 2013/14:237, bet. 2014/15:JuU2, rskr. 2014/15:22). Ändringen av bestämmelsen i rättegångsbalken medförde att 7 § 3 lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet, vilken hänvisar till 27 kap. 22 § rättegångsbalken, fick en ny innebörd.

Efter det att det uppmärksammats att ändringen i rättegångsbalken medförde förändringar för lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet har en promemoria utarbetats inom Regeringskansliet (Försvarsdepartementet). Promemorian innehåller förslag till en ändring i 7 § 3 lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet som innebär ett återställande av bestämmelsens innebörd. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Försvarsdepartementet (dnr Fö2015/00499/RS).

4 Ett återställande ska ske i lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Regeringens förslag: Av 7 § 3 lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet ska det framgå att förstöringsskyldigheten avser uppgifter i sådana meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare vilka skyddas enligt 27 kap. 22 § första stycket rättegångsbalken.

Promemorians förslag stämmer delvis överens med regeringens. Promemorians förslag innehöll dock ingen uttrycklig hänvisning till rättegångsbalken.

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Datainspektionen* har inga invändningar mot att bestämmelsen ändras på ett sådant sätt att ett återställande sker, men har anfört att den föreslagna lydelsen kan skapa en osäkerhet när det gäller bestämmelsens tillämpningsområde och räckvidd beträffande inhämtning av uppgifter som rör vissa utrikes förhållanden. För att det inte ska uppstå tveksamheter kring vad som gäller i fråga om förstöringsskyldighet för denna typ av kommunikation kan det enligt Datainspektionen finnas anledning att på lämpligt sätt

förtydliga bestämmelsens räckvidd. *Försvarets radioanstalt* har föreslagit att bestämmelsen förtydligas till att avse uppgifter i meddelande mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare, där domstolsprocessen sker enligt reglerna i rättegångsbalken. *Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten* bedömer att förslagen lydelse kan utvidga förstöringsskyldigheten i förhållande till lydelsen innan ändringen i 27 kap. 22 § rättegångsbalken. Med promemorians förslag kan, till skillnad från den tidigare regleringen, uppgifter i meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och dennes försvarare i andra länders rättsprocesser komma att omfattas av förstöringsplikt. För att uppnå en återställning av förstöringsgrunderna i signalspaningslagen bör det enligt inspektionen framgå att de uppgifter som omfattas av förstöringsskyldighet vid signalspaning är sådana som finns i meddelanden mellan misstänkt och försvarare vilka skyddas i rättegångsbalken. *Försvarsunderrättelsemyndigheten* anser att promemorian inte belyser hur det aktuella författningsförslaget, vid en jämförelse med den gällande regleringen, rent faktiskt inverkar på förstöringsskyldighetens omfattning.

Sveriges advokatsamfund avstyrker förslaget. Advokatsamfundet anser att förstöringsskyldigheten i 7 § 3 lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet ska följa de ändringar som har gjorts i rättegångsbalken. Advokatsamfundet menar att det i promemorian inte har angetts något skäl till varför förstöringsskyldigheten inte ska följa det utvidgade förbudet i rättegångsbalken och att beredningsunderlaget därför rimligen måste anses så bristfälligt att det inte kan läggas till grund för lagstiftning. Advokatsamfundet har också ställt frågan hur en urskiljning ska vara möjlig att göra avseende de meddelanden som sker mellan en advokat i egenskap av försvarare och en klient som är misstänkt för brott jämfört med det meddelande där advokaten har en klient som åtnjuter skydd enligt 36 kap. 5 § rättegångsbalken. En urskiljning blir ju omöjlig att göra utan att ta del av innehållet i meddelandet.

Skälen för regeringens förslag: I 7 § lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet, förkortad LSF, finns uttryckliga bestämmelser om i vilken utsträckning inhämtad information inte får bli föremål för vidare behandling utan omgående ska förstöras. Bestämmelsen lyder som följer.

Upptagning eller uppteckning av uppgifter som inhämtats enligt denna lag ska omgående förstöras om innehållet

1. berör en viss fysisk person och har bedömts sakna betydelse för verksamhet som avses i 1 §,
2. avser uppgifter för vilka tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen, eller som omfattas av efterforskningsförbudet i 3 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen,
3. omfattar uppgifter i meddelanden som avses i 27 kap. 22 § rättegångsbalken, eller

4. avser uppgifter lämnade under bikt eller enskild själavård, såvida det inte finns synnerliga skäl att behandla uppgifterna för syften som anges i 1 § andra stycket.

Punkt 3 omfattade meddelanden mellan en misstänkt och hans eller hennes försvarare, i enlighet med lydelsen av 27 kap. 22 § rättegångsbalken före ändringen av den senare bestämmelsen. Ingen annan bedömning ska göras av innehållet i en upptagning eller uppteckning än vad som är nödvändigt för att konstatera att ett sådant förhållande som anges i punkten föreligger och att innehållet därmed ska förstöras.

Den 1 januari 2015 trädde vissa ändringar i rättegångsbalken i kraft. En av ändringarna gäller 27 kap. 22 § rättegångsbalken, och innebär att förbudet mot att avlyssna vissa samtal vid användandet av hemliga tvångsmedel mot allvarlig eller samhällsfarlig brottslighet utvidgas (prop. 2013/14:237, bet. 2014/15:JuU2, rskr. 2014/15:22).

Som framgått ovan avsåg förstöringsskyldigheten enligt 7 § 3 LSF, i enlighet med 27 kap. 22 § rättegångsbalken i den tidigare lydelsen, uppgifter mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare. Övervägandena kring detta, och övriga punkter i 7 §, har utförligt redovisats i prop. 2006/07:63, En anpassad försvarsunderrättelseverksamhet och prop. 2008/09:201, Förstärkt integritetsskydd vid signalspaning. Det har nu uppmärksamats att den ändring av 27 kap. 22 § rättegångsbalken som trädde i kraft den 1 januari 2015 innebar en materiell förändring för 7 § LSF, eftersom tredje punkten i denna bestämmelse innehåller en hänvisning till 27 kap. 22 § rättegångsbalken. Följden blev att förstöringsskyldigheten enligt punkt 3 till sin ordalydelse utvidgades till att avse ett större område. En annan konsekvens blev att 7 § till sin innebörd blev oklar och svårtillämpad eftersom 7 § 3 nu delvis är i konflikt med 7 § 4, som är en specialbestämmelse som tar sikte på förstöringsskyldighet för uppgifter som är lämnade under bikt eller enskild själavård. I det underlag som ligger till grund för den nya avfattningen av 27 kap. 22 § rättegångsbalken finns inget som talar för att det fanns en avsikt att ändra innebörden av LSF. I promemorian föreslås därför att den uppkomna situationen löses genom att 7 § 3 LSF återställs till sin tidigare innebörd.

Sveriges advokatsamfund har avstyrkt promemorians förslag. Advokatsamfundet anser att förstöringsskyldigheten i 7 § 3 LSF ska följa de ändringar som har gjorts i rättegångsbalken. Advokatsamfundet menar att det i promemorian inte har angetts något skäl till varför förstöringsskyldigheten inte ska följa det utvidgade förbudet i rättegångsbalken.

Till skillnad från Advokatsamfundet anser regeringen att det tydligt framgår av promemorian att syftet med förslaget är att återställa innebörden av 7 § 3 LSF. Det finns inget underlag som tyder på att ändringen i rättegångsbalken också var avsedd att innebära en ändring i sak för försvarsunderrättelseverksamheten. Frågan har inte alls berörts i förarbetena till ändringen i rättegångsbalken. Den nu uppkomna situationen innebär en otydlighet för tillämpande myndigheter som måste åtgärdas.

När det gäller innehållet i bestämmelsen har *Datainspektionen*, *Försvarets radioanstalt*, *Försvarsunderrättelsesdomstolen* och *Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten* lämnat synpunkter på

promemorians förslag. Ändringsförslaget har till enda syfte att återställa den betydelse som 7 § 3 LSF hade innan 27 kap. 22 § rättegångsbalken ändrades. De fyra myndigheternas synpunkter visar att förslaget formulering väcker fråga om bestämmelsens räckvidd. Det finns därför skäl att ytterligare tydliggöra bestämmelsen i förhållande till promemorians lagförslag. Av 7 § 3 LSF bör det således direkt kunna utläsas att förstöringsskyldigheten avser uppgifter i sådana meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare vilka skyddas genom 27 kap. 22 § första stycket rättegångsbalken. Härigenom får bestämmelsen i LSF åter den innebörd den hade innan ändringen i 27 kap. 22 § rättegångsbalken.

Förstöringsskyldighetens omfattning avser meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och dennes försvarare. *Sveriges Advokatsamfund* har frågat hur en urskiljning ska vara möjlig att göra avseende de meddelanden som sker mellan en advokat i egenskap av försvarare och en klient som är misstänkt för brott jämfört med det meddelande där advokaten har en klient som åtnjuter skydd enligt 36 kap. 5 § rättegångsbalken.

Den av Advokatsamfundet ställda frågan behandlade regeringen i samband med införandet av LSF och reglerna om förstöringsskyldighet. Trots den närmare inriktning och den användning av fastställda sökbegrepp som sker vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet, finns det inte någon fullständig garanti för att det bland de uppgifter som fås genom automatiserad inhämtning inte kan komma att finnas andra uppgifter som rör fysiska personer än de som är intressanta ur underrättelsesynpunkt. Bestämmelserna om förstöringsskyldighet finns som en garant för att vissa särskilt skyddsvärda uppgifter, men också uppgifter som saknar betydelse för försvarsunderrättelseverksamheten, inte behandlas närmare av Försvarets radioanstalt. Bestämmelserna utgår huvudsakligen från informationsinnehållet och inte särskilda yrkesgrupper eller andra personalkategorier. Det är nämligen i regel inte möjligt att på förhand göra sådana avgränsningar att information av särskilt skyddsvärd karaktär inte inhämtas. En sådan ordning skulle förutsätta att Försvarets radioanstalt har tillgång till uppgifter om alla de personer som tillhör en sådan yrkesgrupp eller personalkategori och samtliga teleadresser och motsvarande som är hänförliga till personen i fråga. Endast genom att lägga in sådana uppgifter som exkluderande sökbegrepp i urvalssystemen kan nämligen ett inhämtningsförbud följas fullt ut. Det är helt uteslutet att bygga upp sådana uppgiftssamlingar; det skulle innebära ett helt oproportionerligt integritetsintrång i förhållande till vad som skulle kunna vinnas med åtgärden. Den problematik som finns beträffande urskiljning mellan meddelanden har i stället lösts genom en uttrycklig förstöringsskyldighet. Förstöring ska ske så snart det framkommer att meddelandet omfattas av förstöringsskyldigheten (se prop. 2006/07:63 s. 103 f. och prop. 2008/09:201 s. 79 f.).

5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 maj 2016.

Promemorians förslag: I promemorian föreslogs inget bestämt datum för ikraftträdande.

Remissinstanserna har inte yttrat sig särskilt i frågan.

Skälen för regeringens förslag: Förslaget till ändring i LSF bör träda i kraft så snart som möjligt. Lagförslaget föreslås därför träda i kraft den 1 maj 2016. Övergångsbestämmelser till ändringen har inte bedömts nödvändiga.

6 Ekonomiska konsekvenser av förslaget

Regeringens bedömning: Förslaget får inga ekonomiska konsekvenser.

Promemorians bedömning stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna har inte yttrat sig särskilt i frågan.

Skälen för regeringens bedömning: Förslaget om ändring i 7 § 3 LSF innebär ett återställande av bestämmelsens innebörd. Ändringen medför inte några ökade kostnader.

7 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

7 §

Paragrafen reglerar i vilken utsträckning uppgifter som upptagits eller upptecknats omgående ska förstöras. Paragrafens *tredje punkt* ändras så att den anger att förstöringsskyldigheten avser uppgifter i sådana meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare vilka skyddas enligt 27 kap. 22 § första stycket rättegångsbalken. På så vis återställs bestämmelsen till att ha den innebörd som den hade innan 27 kap. 22 § rättegångsbalken ändrades den 1 januari 2015.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 4.

Sammanfattning av promemorian Återställande av bestämmelse i lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

I promemorian lämnas förslag om att den hänvisning som finns i 7 § 3 lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet ändras så att hänvisningen till 27 kap. 22 § rättegångsbalken tas bort. Av punkten ska i stället direkt kunna utläsas att förstöringsskyldigheten avser uppgifter i meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare.

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Upptagning eller uppteckning av uppgifter som inhämtats enligt denna lag ska omgående förstöras om innehållet

1. berör en viss fysisk person och har bedömts sakna betydelse för verksamhet som avses i 1 §,

2. avser uppgifter för vilka tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen, eller som omfattas av efterforskningsförbudet i 3 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen,

3. omfattar uppgifter i meddelanden som avses i 27 kap. 22 § rättegångsbalken, eller

4. avser uppgifter lämnade under bikt eller enskild självavård, såvida det inte finns synnerliga skäl att behandla uppgifterna för syften som anges i 1 § andra stycket.

Föreslagen lydelse

7 §²

Upptagning eller uppteckning av uppgifter som inhämtats enligt denna lag ska omgående förstöras om innehållet

1. berör en viss fysisk person och har bedömts sakna betydelse för verksamhet som avses i 1 §,

2. avser uppgifter för vilka tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen, eller som omfattas av efterforskningsförbudet i 3 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen,

3. omfattar uppgifter i meddelanden mellan en person som är misstänkt för brott och hans eller hennes försvarare, eller

4. avser uppgifter lämnade under bikt eller enskild självavård, såvida det inte finns synnerliga skäl att behandla uppgifterna för syften som anges i 1 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den dd mm 2015.

² Senaste lydelse 2009:967.

Förteckning över remissinstanserna

Följande remissinstanser har lämnat synpunkter på promemorian:

Datainspektionen, Försvarets radioanstalt, Försvarmakten, Försvarsunderrättelsesdomstolen, Justitiekanslern, Polismyndigheten, Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten, Säkerhetspolisen, Åklagarmyndigheten och Sveriges advokatsamfund.